

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 15 listopada 2023 r.,

sprawy G. M.

skazanego z art. 217 § 1 k.k. i in.

z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela prywatnego

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 27 kwietnia 2023 r., sygn. akt IV Ka 128/23,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie

z dnia 27 października 2022 r., sygn. akt II K 49/22/N,

postanowił

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną,**
- 2. obciążyć oskarżyciela prywatnego kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Prywatnym aktem oskarżenia G. M. został oskarżony o to, że:

I. w dniu 23 grudnia 2021 r. w K., naruszył nietykalność cielesną M. F., uderzając go kilkakrotnie pięściami w czoło z prawej strony nad łukiem brwiowym oraz w górną część klatki piersiowej, tj. o przestępstwo z art. 217 § 1 k.k.,

II. w dniu 30 grudnia 2021 r. w K., pchnął swoim ciałem oskarżyciela prywatnego przemieszczając go w głąb mieszkania, czym naruszył jego nietykalność cielesną, tj. o przestępstwo z art. 217 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie, wyrokiem z dnia 27 października 2022 r., uznał oskarżonego za winnego:

I. popełnienia czynu zarzucanego mu w pkt I aktu oskarżenia, stanowiącego występki z art. 217 § 1 k.k. i na mocy art. 217 § 2 k.k., wobec wyzywającego zachowania się pokrzywdzonego M. F. i odpowiedzenia przez niego naruszeniem nietykalności ciała oskarżonego, odstąpił od wymierzenia oskarżonemu kary za przypisane przestępstwo,

II. popełnienia czynu zarzucanego mu w pkt II, stanowiącego występki z art. 217 § 1 k.k. i na mocy art. 217 § 2 k.k. wobec wyzywającego zachowania się pokrzywdzonego M. F. odstąpił od wymierzenia oskarżonemu kary za przypisane przestępstwo.

Apelację na niekorzyść oskarżonego wniósł pełnomocnik oskarżyciela prywatnego, który zaskarżając w całości wyrok Sądu Rejonowego zarzucił:

„1. obrazę przepisów postępowania karnego mającą wpływ na treść wydanego wyroku (art. 438 pkt 2 k.p.k.):

1) art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k. polegającą na naruszeniu przez Sąd pierwszej instancji zasady obiektywizmu oraz na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów z:

a. zeznań oskarżyciela prywatnego M. F. oraz wyjaśnień oskarżonego G. M. poprzez:

- nieuzasadnione przyjęcie, że dnia 23.12.2021 r. oskarżyciel brał aktywny udział i wymierzał ciosy oskarżonemu, w sytuacji gdy ocena ta jest niezgodna z zasadami logiki i doświadczenia życiowego oraz pozostałymi dowodami w sprawie - bowiem rzekome obrażenia wskazane przez oskarżonego mają charakter urazów `atakującego` - wynikają z faktu oddawania ciosów właśnie przez oskarżonego,

natomiast obrażenia stwierdzone u oskarżyciela mają charakter urazów wynikających z przyjęcia ciosów zadanych przez oskarżonego; jak wskazywał oskarżyciel prywatny - usiłował się bronić przed oskarżonym, który dodatkowo w drwiący sposób wskazywał na brak możliwości podjęcia skutecznej obrony i zaatakowania oskarżonego (warunki fizyczne dwóch mężczyzn), tym bardziej taka ocena sądu I instancji wydaje się niewłaściwa pozbawiona logicznych podstaw - tak by przyjąć, iż podtrzymywany przez oskarżonego oskarżyciel prywatny był w stanie podjąć jakiekolwiek czynności o charakterze aktywnego ataku, wymierzania skutecznych ciosów; i

- nieuzasadnione przyjęcie, że dnia 23.12.2021 r. oskarżony nie wytrącił oskarżycielowi prywatnemu telefonu z ręki uderzając go w nią, w sytuacji, gdy ocena taka jest absolutnie sprzeczna z doświadczeniem życiowym i zasadami logiki - bowiem zgodnie z dokumentacją medyczną oskarżyciel prywatny doznał urazu stawu i kciuka prawego a takie obrażenia wynikają właśnie z uderzenia przez oskarżonego, a w konsekwencji wytrącenia telefonu oskarżycielowi;

- nieuzasadnione przyjęcie, iż zeznania M. F. są niewiarygodne w zakresie w jakim w dniu 30.12.2021 r. oskarżony nawet nie pozwolił oskarżycielowi na usunięcie się ze światła drzwi wejściowych do mieszkania, napierając bezpośrednio na pokrzywdzonego - w sytuacji gdy taka ocena ww. materiału dowodowego jest niezgodna z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, chociażby właśnie przez pryzmat zdarzeń z 23.12 - oskarżyciel doznał bowiem obrażeń już w wyniku zachowania oskarżonego w dnia 23.12, zatem zupełnie nielogiczną i bezzasadną byłaby, wskazywana przez sąd I instancji, rzekoma postawa prowokacyjna ze strony oskarżyciela prywatnego; biorąc pod uwagę zasady logiki i doświadczenia życiowego należy przecież przyjąć, że to właśnie oskarżony czując się niejako `uprzywilejowany` jako właściciel mieszkania oraz mając świadomość swojej przewagi fizycznej nad pokrzywdzonym bezpośrednio naruszył nietykalność cielesną oskarżyciela;

b. zeznań świadków M. G. i M. M. i danie im wiary co do rzekomych wypowiedzi oskarżyciela M. F. w trakcie zdarzenia z 30.12.2021 r. - a to rzekomego zastraszania oskarżonego o perspektywie utraty mieszkania, oskarżania o kradzież

pieniędzy przez oskarżonego - w sytuacji gdy okoliczności takie nie miały miejsca, co wynika chociażby z nagrania przebiegu zdarzenia 30.12.2021 r.,

2. Błąd w ustaleniach faktycznych (art. 438 pkt 3 k.p.k.), przyjęty za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść i polegający na przyjęciu, że:

a. w dniu 23.12.2021 r. oskarżyciel prywatny M. F. dopuścił się wyzywającego zachowania względem oskarżonego G. M., a nadto M. F. odpowiedział naruszeniem nietykalności ciała oskarżonego na działanie G. M.,

b. w dniu 30.12.2021 r. oskarżyciel prywatny M. F. dopuścił się wyzywającego zachowania względem oskarżonego G. M.;

c. oskarżyciel prywatny był ochroniarzem mieszkania przy ul. S., w sytuacji gdy M. F. wskazywał, że na wyraźną prośbę A. M. (swojej aktualnej parterki, a byłej żony oskarżonego) przebywał w mieszkaniu w celu zapobieżenia ewentualnego ponownego zaboru przedmiotów z mieszkania przez oskarżonego;

d. przebywanie przez oskarżyciela prywatnego M. F. 23.12 w mieszkaniu przy ul. S. w K. stanowiło wyzywające zachowanie względem oskarżonego bowiem to on jest współwłaścicielem mieszkania - w sytuacji gdy oskarżony od czerwca 2020 r. nie mieszka ww. mieszkaniu, a pojawiał się w nim wyłącznie pod nieobecność A. M., dokonując jednocześnie zaboru poszczególnych rzeczy z lokalu;

e. oskarżyciel M. F. podczas zdarzenia 23.12 aktywnie uczestniczył w wymianie ciosów, czym naruszył nietykalność cielesną w sytuacji, gdy oskarżyciel prywatny wielokrotnie wskazywał, iż jedynie bronił się przed atakiem oskarżonego, a jednocześnie nie miał możliwości wyprowadzenia jakichkolwiek ciosów względem G. M.;

f. oskarżyciel M. F. podczas zdarzenia 30.12 zachowywał się względem oskarżonego w sposób prowokujący, utrwalając telefonem przebieg zdarzenia, w sytuacji gdy zachowanie oskarżyciela w żadnej mierze nie miało na celu prowokacji oskarżonego, a jedynie utrwalenie wynoszenia przedmiotów z mieszkania przez oskarżonego,

3. obrazę przepisów prawa materialnego, a to art. 217 § 2 k.k., która była następstwem błędu Sądu Rejonowego w ustaleniach faktycznych polegającego na nieuzasadnionym przyjęciu, że czyny oskarżonego (z dnia 23.12 i 30.12) spowodowane były wyzywającym zachowaniem się oskarżyciela prywatnego M. F..”

W konkluzji wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

- uznanie oskarżonego za winnego tego, że w dniu 23 grudnia 2021 r. w K., naruszył nietykalność cielesną M. F., uderzając go kilkukrotnie pięściami w czoło z prawej strony nad łukiem brwiowym oraz w górną część klatki piersiowej, tj. czynu stanowiącego występki z art. 217 § 1 k.k. i wymierzenie kary 9 miesięcy ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin tygodniowo,
- uznanie oskarżonego za winnego tego, że w dniu 30 grudnia 2021 r. w K., pchnął swoim ciałem oskarżyciela prywatnego przemieszczając go w głąb mieszkania, czym naruszył jego nietykalność cielesną, tj. czynu stanowiącego występki z art. 217 § 1 k.k. i wymierzenie kary 6 miesięcy ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin tygodniowo,
- połączenie na podstawie art. 85 1 k.k. wskazanych kar i wymierzenie oskarżonemu kary łącznej roku ograniczenia wolności, polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin tygodniowo,
- zasądzenie na podstawie art. 46 § 1 k.k. od oskarżonego na rzecz oskarżyciela zadośćuczynienia w wysokości 10 000 złotych.

Apelację w sprawie wniósł także oskarżony, który zaskarżając wyrok w całości zarzucił:

co do czynu I

„1. na podstawie art. 438 pkt. 2 k.p.k. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, a to:

- art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez dowolną i wybiórczą ocenę dowodów w postaci wyjaśnień Oskarżonego co do okoliczności oraz przebiegu zdarzenia dnia 23 grudnia 2021 r. oraz nie nadanie waloru wiarygodności tym wyjaśnieniom, a danie wiarygodności zeznaniom oskarżyciela prywatnego, iż Oskarżony wytrącił mu z ręki telefon oraz go zaatakował, w sytuacji gdy to oskarżyciel posiłkowy sam odrzucił telefon oraz zaatakował oskarżonego,

- art. 7 k.p.k. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny zeznań świadka A. M. poprzez uznanie ich za jasne oraz jednoznaczne, w sytuacji, gdy świadek jest byłą małżonką oskarżonego oraz nie była obecna na miejscu zdarzenia, a informację o całym zajściu zna z przekazu swojego konkubenta będącego oskarżycielem prywatnym,

2. na podstawie art. 438 pkt. 3 k.p.k.

1. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż oskarżony w dniu 23 grudnia 2021 r. naruszył nietykalność cielesną oskarżyciela posiłkowego, w sytuacji, gdy odpierał on tylko atak M. F.,

2. błąd w ustaleniach faktycznych poprzez brak ustalenia, że G. M. działał w warunkach obrony koniecznej.

W zakresie czynu II

3. na podstawie art. 438 pkt. 2 k.p.k. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, a to:

- art. 4 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. przez dowolną ocenę materiału dowodowego, skutkującą błędnymi ustaleniami faktycznymi i oparcie rozstrzygnięcia jedynie na tych dowodach, które obciążały Oskarżonego, a w szczególności przez pominięcie wyjaśnień Oskarżonego oraz zeznań świadków M. M. oraz M. G. dotyczących braku naruszenia nietykalności cielesnej oskarżyciela posiłkowego poprzez pchnięcie go w głęb mieszkania.”

Względnienie, w razie nieuwzględnienia powyższych zarzutów i przy założeniu, iż stan faktyczny został przez Sąd pierwszej instancji ustalony prawidłowo, zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

„4. na podstawie art. 438 pkt. 3 k.p.k. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, a to:

Błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż stopień winy oskarżonego oraz stopień społecznej szkodliwości przypisanego mu czynu jest znaczny podczas gdy, występujące w sprawie okoliczności takie jak prowokująca postawa oskarżyciela posiłkowego, uniemożliwianie wejścia na teren nieruchomości stanowiącej własność oskarżonego, brak odniesienia przez M. F. obrażeń, przemawiają za uznaniem, iż czyn popełniony przez oskarżonego cechuje się społeczną szkodliwością w stopniu niższym niż znaczny.”

W następstwie tych zarzutów oskarżony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie go od zarzucanego mu czynu. Odpowiedział również na apelację pełnomocnika oskarżyciela prywatnego wniósł o jej nieuwzględnienie.

Także na pełnomocnik oskarżyciela prywatnego wniósł odpowiedź na apelację oskarżonego, wnosząc o jej nieuwzględnienie, zmianę wyroku zgodnie z apelacją oskarżyciela prywatnego i dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z kopii wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie ze sprawy II W 1239/22/N.

Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2023 r. zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że uchylił jego pkt II i na zasadzie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 414 § 1 k.p.k. postępowanie karne w tym zakresie umorzył. W pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Zaskarżając kasacją orzeczenie Sądu odwoławczego w części zmieniającej wyrok Sądu Rejonowego, pełnomocnik oskarżyciel prywatnego zarzucił „rażące naruszenie prawa materialnego w postaci art. 1 § 2 k.k. w zw. z art. 115 § 2 k.k., mające istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na przyjęciu, iż czyn

oskarżonego z dnia 30 grudnia 2021 r. nie stanowi przestępstwa bowiem cechuje go znikomy stopień społecznej szkodliwości, która to ocena sądu odwoławczego nastąpiła z pominięciem właściwych ustawowych przesłanek oceny tego stopnia, jak również z jednoczesnym uwzględnieniem przesłanek prawnie irrelewantnych, nie wymienionych w treści art. 115 § 2 k.k.” i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona przez pełnomocnika oskarżyciela prywatnego kasacja jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 535 § 3 k.p.k. Postępowanie sądowe w niniejszej sprawie nie jest obarczone żadnymi uchybieniami z art. 439 k.p.k., jak również innymi, które należałoby zakwalifikować jako rażące naruszenie prawa, mogące mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku. Wzruszenie prawomocnego orzeczenia w drodze kasacji, jak niejednokrotnie podnosił już Sąd Najwyższy, możliwe jest jedynie w wypadku stwierdzenia rażącego naruszenia prawa materialnego lub procesowego, jeśli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Tylko spełnienie łącznie tych dwóch przesłanek, tj. naruszenia prawa, które musi mieć charakter „rażący” oraz „istotnego wpływu na treść orzeczenia” może skutecznie prowadzić do uchylenia prawomocnego wyroku.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami przestępstwem jest czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę pod groźbą kary. Konieczne jest więc wykazanie, że czyn narusza wartości społeczne, ale w stopniu wyższym niż znikomy (art. 1 § 2 k.k.). Tylko w takiej sytuacji możliwe będzie zastosowanie wobec sprawcy takiego czynu określonej sankcji karnej.

Wbrew twierdzeniom skarżącego orzekający Sąd, oceniając stopień społecznej szkodliwości zarzucanego oskarżonemu czynu z art. 217 § 1 k.k., uczynił to zgodnie z art. 115 § 2 k.k., a swoje stanowisko i argumentację w tym zakresie przedstawił w pisemnych motywach swojego orzeczenia.

Przepis art. 115 § 2 k.k. zobowiązuje, aby przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd brał pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu,

wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia.

Zasadnym wydaje się w tym miejscu zwrócić uwagę m.in. na postanowienie Sądu Najwyższego w sprawie IV KK 220/17 z dnia 29 czerwca 2017 r., w którym podkreślono, iż „zarzut nadania poszczególnym okolicznościom z art. 115 § 2 k.k. zbyt dużej lub zbyt małej rangi skierowany jest przeciw dokonany ustaleniom faktycznym, których weryfikowanie w ramach postępowania kasacyjnego jest niedopuszczalne (art. 523 k.p.k.).”

Przyczynienie się oskarżyciela prywatnego - jego prowokacyjne zachowanie oraz rodzaj naruszonego czynem zabronionym dobra mieszczą się w katalogu zawartym w treści art. 115 § 2 k.k. i trafnie wzięte zostały pod uwagę przez Sąd odwoławczy.

Wbrew twierdzeniom pełnomocnika, Sąd wskazał na czym polegało, należące przecież do okoliczności czynu, owo prowokacyjne zachowanie pokrzywdzonego, który stając w drzwiach mieszkania będącego współwłasnością oskarżonego i zagradzając przejście, pytając o powód przyścia, zachowywał się prowokacyjnie, a jako gość nie mógł ograniczać oskarżonemu prawa do korzystania z mieszkania. Kwestionowanie istnienia przyczynienia się oskarżyciela prywatnego czy jego prowokacyjnego zachowania stanowi niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym kwestionowanie ustaleń faktycznych. W rozpoznawanej sprawie nie może być zatem mowy o obrazie art. 115 § 2 k.k., czy także art. 1 § 2 k.k. Warto zauważyć, że większość podnoszonych w uzasadnieniu kasacji kwestii, wbrew stanowisku skarżącego, mieści się w katalogu przesłanek rzutujących na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu, zawartym w art. 115 § 2 k.k. Wśród tych przesłanek zwrócić należy uwagę na „okoliczności popełnienia czynu”, do których zalicza się m.in. czas, miejsce i kontekst sytuacyjny zachowania się sprawcy, np. działanie jako reakcja na naganne zachowanie się pokrzywdzonego [zob. J. Majewski (w:) Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, (red). A. Zoll, Warszawa 2012, s. 1352-1353]. Kwestionowanie prowokacyjnego zachowania się pokrzywdzonego, zamiaru, z którym działał sprawca, czy rozmiaru krzywdy doznanej przez pokrzywdzonego, należy do sfery ustaleń faktycznych i stosownie

do art. 523 § 1 k.p.k. nie może być podstawą zarzutu kasacyjnego, czy też stanowić uzasadnienia podniesionego w kasacji zarzutu obrazy prawa materialnego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

(K.G.)

[ms]